

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 14 juni 2018

Ö 4746-17

PARTER

Se partsbilaga

SAKEN

Hänskjutande enligt 56 kap. 13 § rättegångsbalken

BESLUT OM HÄNSKJUTANDE ENLIGT 56 KAP. 13 § RÄTTEGÅNGSBALKEN

Blekinge tingsrätts beslut 2017-06-26 i mål T 1530-16

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att Ronneby Miljö och Teknik AB:s leverans till kärandena vid tingsrätten av vatten enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster omfattas av produktansvarslagen (1992:18).

SKÄL

Bakgrund

1. Ronneby Miljö och Teknik AB (Miljöteknik) är ett av Ronneby kommun helägt bolag som i enlighet med lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster levererar dricksvatten till tätorterna i Ronneby kommun.

2. Kärandena vid tingsrätten har väckt talan mot Miljöteknik vid Blekinge tingsrätt. De har yrkat att tingsrätten ska fastställa att Miljöteknik är skyldigt att ersätta dem för personskada. Talan grundas på bestämmelserna i produktansvarslagen (1992:18). Kärandena gör gällande att de har orsakats personskada på grund av att vatten som Miljöteknik levererat har haft en säkerhetsbrist bestående i att det varit kontaminerat med PFAS (Poly- och perfluorerade alkylsubstanser).
3. Miljöteknik har invänt att frågan om skadeståndsansvar för det levererade vattnet exklusivt regleras i lagen om allmänna vattentjänster och ska prövas av mark- och miljödomstol.
4. Tingsrätten har med stöd av 56 kap. 13 § rättegångsbalken till Högsta domstolen hänskjutit frågan om produktansvarslagen är tillämplig.

Prejudikatfrågan

5. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan om Miljötekniks leverans av vatten enligt lagen om allmänna vattentjänster omfattas av produktansvarslagen.

Dricksvatten är en produkt som omfattas av produktansvarslagen

6. Med begreppet produktansvar avses skadeståndsansvaret för en skada som en produkt orsakar någon person eller någon annan sak än själva produkten. Produktansvarslagen bygger på principen om strikt ansvar, vilket innebär att det inte är en förutsättning för skadeståndsskyldighet att skadan har orsakats genom vårdslöshet. Skadestånd betalas för personskada och, med vissa begränsningar, sakskada som en produkt har orsakat på grund av en säkerhetsbrist (1 §).

7. Produktansvarslagen har utformats utifrån bestämmelserna i Rådets direktiv (85/374/EEG) om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (se prop. 1990/91:197 s. 11). Begreppet produkt definieras i direktivets artikel 2 som ”varje lös sak” (motsvarande definition används i produktansvarslagen, se 2 §). Vad som utgör en lös sak är däremot inte definierat och har således överlämnats till nationell rätt. Det innebär att direktivets tillämpningsområde kan komma att variera mellan medlemsstaterna (jfr Severin Blomstrand m.fl., Produktansvarslagen En kommentar m.m., 3 uppl. 2012, s. 35).

8. I förarbetena till produktansvarslagen anges att uttrycket lös sak används i dess vedertagna betydelse och att det därmed omfattar varje slag av rörligt fysiskt föremål. Lagen tar i första hand sikte på industriellt framställda varor, men dess produktbegrepp är betydligt vidare. Sättet att framställa en produkt är inte avgörande för om den ska falla under lagens tillämpningsområde. Naturprodukter som säd, grönsaker, frukt, bär, vilt och fisk omfattas även om de inte har undergått någon särskild bearbetning. Gaser och vätskor anförs också som exempel på produkter i lagens mening, oavsett om de utvinns direkt från naturen eller framställs industriellt. (Se a. prop. s. 91 f.)

9. Mot denna bakgrund får dricksvatten anses utgöra en produkt i produktansvarslagens mening. Därmed uppkommer frågan om de skadeståndsbestämmelser som finns i lagen om allmänna vattentjänster är exklusivt tillämpliga och utesluter en tillämpning av produktansvarslagens regler.

Skadeståndsbestämmelserna i lagen om allmänna vattentjänster

10. Tillgång till vattentjänster är ett primärbehov och en förutsättning för en tillfredsställande levnadsstandard. Vattenförsörjningen har därför bedömts vara en samhällelig angelägenhet som ska tillhandahållas genom vatten- och avloppsanläggningar som kommunen äger eller har ett rättsligt inflytande över. (Se prop. 2005/06:78 s. 26 f.)

11. I 45 § lagen om allmänna vattentjänster regleras den skyldighet som huvudmannen, det vill säga anläggningens ägare, har att ersätta översvämningsskador på fastigheter inom verksamhetsområdet. Enligt 46 § ska huvudmannen även ersätta den skada som en fastighetsägare orsakas på grund av att huvudmannen på annat sätt än som avses i 45 § har överskridit sin rätt eller åsidosatt en skyldighet enligt lagen eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Såväl personskada som sakskada och ren förmögenhetsskada omfattas av skadeståndsansvaret (48 §). Skadeståndsreglerna är inte tillämpliga gentemot tredje man (se a. prop. s. 102).

12. Förekomst av föroreningar i dricksvatten är ett exempel på när huvudmannen kan åläggas skadeståndsskyldighet. Det krävs inte att skadan har orsakats av oaktsamhet, men ansvaret är inte heller strikt eftersom det förutsätter att huvudmannen har överskridit sin rätt eller åsidosatt en skyldighet. Huvudmannen är inte utan särskilt åtagande skyldig att tillhandahålla vattentjänster med annan kvalitet eller kvantitet än vad som normalt behövs för hushållsändamål (se a. prop. s. 43).

Skadeståndsbestämmelserna i lagen om allmänna vattentjänster är inte exklusivt tillämpliga

13. Utgångspunkten i svensk rätt är att en skadeståndstalan med stöd av allmänna skadeståndsregler tillåts även när det finns speciallagstiftning som reglerar frågan. Avsteg kan emellertid göras med hänsyn till speciallagens utformning och syften. Det kan t.ex. vara så att lagens ordalydelse otvetydigt ger uttryck för att den exklusivt reglerar skadeståndsskyldigheten. (Se t.ex. "Upphandlingen av sjukgymnastiktjänster" NJA 2013 s. 909 p. 11.)

14. Produktansvarslagens förhållande till andra skadeståndsrättsliga regler behandlas i lagens förarbeten. Det anges att den skadelidande kan välja att grunda sin talan på skadeståndslagens regler även i fråga om skador som faller inom produktansvarslagens tillämpningsområde. Vidare framhålls att det inte

kan anses följa någon särskild olägenhet av att en produktskada faller inom en annan skadeståndsrättslig speciallags tillämpningsområde samtidigt som produktansvarslagen blir tillämplig på skadefallet; för den skadelidande är det tvärtom en fördel. Produktansvarslagens förhållande till andra skadeståndsrättsliga specialregler ska därför bedömas från fall till fall. Det anges uttryckligen gälla även i förhållande till den dåvarande motsvarigheten till lagen om allmänna vattentjänster. (Se prop. 1990/91:197 s. 77 ff.)

15. Ordalydelsen av skadeståndsbestämmelserna i lagen om allmänna vattentjänster ger inte uttryck för att de exklusivt reglerar huvudmannens ansvar. Inte heller finns det i lagens förarbeten någon antydning om att andra skadeståndsregler inte skulle kunna vara tillämpliga.

16. Skadeståndsbestämmelserna i lagen om allmänna vattentjänster hindrar därför inte att den skadelidande grundar sitt anspråk på produktansvarslagen.

Dricksvattnet har satts i omlopp i en näringsverksamhet

17. Skadeståndsskyldighet enligt produktansvarslagen föreligger inte om den som t.ex. har tillverkat produkten visar att han eller hon inte har satt den i omlopp i en näringsverksamhet (8 § 1). Begreppet näringsverksamhet är avsett att ha samma innebörd som i konsumentlagstiftningen och det ska således vara fråga om en verksamhet av ekonomiskt slag som bedrivs yrkesmässigt. Det innebär att kommunala bolag som bedriver verksamhet av ekonomisk natur kan ådra sig produktansvar. (Se a. prop. s. 119; jfr även NJA 1988 s. 503 I.)

18. Miljöteknik är ett helägt kommunalt bolag som bedriver verksamhet av ekonomisk natur. Det dricksvatten som bolaget tillverkat har därför satts i omlopp i en näringsverksamhet.

Slutsats

19. Kommunalt dricksvatten är en sådan produkt som faller under produktansvarslagens tillämpningsområde. Skadeståndsbestämmelserna i lagen om allmänna vattentjänster är inte exklusivt tillämpliga och det dricksvatten som Miljöteknik tillverkat har satts i omlopp i en näringsverksamhet. Miljötekniks leverans till kärandena vid tingsrätten av vatten enligt lagen om allmänna vattentjänster omfattas alltså av produktansvarslagen. Frågan i prövningstillståndet ska besvaras i enlighet härmed.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Ann-Christine Lindeblad, Ingemar Persson, Stefan Johansson (referent) och Malin Bonthron
Föredragande justitiesekreterare: Lina Nestor

PARTSBILAGA
2018-06-14

Mål nr
Ö 4746-17

Kärande vid tingsrätten

1. HA
2. AAA
3. AAC
4. R-MA
5. MA
6. SA
7. TB
8. RB
9. AB
10. SB
11. EB
12. MB
13. AB1
14. RB1
15. JB
16. JE
17. RE
18. LE
19. IF
20. MF

21. MF1

22. NF

23. PF

24. MG

25. EG

26. FG

27. NG

28. MG1

29. PG

30. DH

31. EH

32. HH

33. SH

34. DH1

35. LH

36. KH

37. MH

38. PH

39. TH

40. JH

41. FH

42. SH1

43. SH2

44. RH

45. JJ

46. MJ

47. TJ

48. NJ

49. AJ

50. AJ1

51. KJ

52. LJ

53. LJ1

54. MJ1

55. MJ2

56. MJ3

57. UJ

58. FJE

59. MJ4

60. MJ5

61. LJ2

62. MJ6

63. LJ3

64. MJ7

65. LK

66. EK

67. MK

68. PK

69. TK

70. AL

71. JL

72. ML

73. JL1

74. AL1

75. CL

76. JL2

77. E-KLD

78. TL

79. TL1

80. TL2

81. A-MM

82. GM

83. AM

84. BM

85. J-EM

86. JM

87. MM

88. MM1

89. MM2

90. BN

91. KN

92. AN

93. EN

94. GN

95. JN

96. LN

97. MN

98. NGN

99. MN1

100. SN

101. MN2

102. JN1

103. MN3

104. CO

105. JOM

106. CO

107. DO

108. EO

109. JO

110. MO

111. OO

112. BO

113. AO

114. BO1

115. M-BO

116. AO1

117. UP

118. AP

119. EP

120. KP

121. VP

122. J-EP

123. LP

124. LP1

125. ZP

126. EPS

127. JR

128. MR

129. ARE

130. AR

131. AR1

132. DR

133. JR1

134. RS

135. ESP

136. ESP1

137. ISP

138. NS

139. NSA

140. CS

141. FS

142. IS

143. MS

144. SS

145. MS1

146. BS

147. SS1

148. AS

149. ES

150. MS2

151. IS1

152. LS

153. JS

154. YS

155. TT

156. RT

157. GT

158. KT

159. KT1

160. TT1

161. IW

162. MW

163. MW1

164. R-MW

165. RÅ

Ombud för 1–165: Advokaterna GS och JÖ

Svarande vid tingsrätten

Ronneby Miljö och Teknik AB, 556366-1437

Ombud: Chefsjuristen CW samt försäkringsjuristerna
OL och PÖ